

УДК 78.452

DOI 10.32782/2224-0926-2025-1-52-7

Майчик Остап Іванович
кандидат мистецтвознавства,
заслужений діяч мистецтв України,
професор кафедри академічного співу,
проректор з науково-педагогічної, творчої роботи та міжнародних зв'язків,
Львівська національна музична академія імені М.В. Лисенка
<https://orcid.org/0000-0001-5082-4284>

ВИДАТНИЙ ТЕНОР МИХАЙЛО ГОЛИНСЬКИЙ: НАСТАНОВИ МАЙБУТНІМ ВОКАЛІСТАМ-ПРОФЕСІОНАЛАМ

Статтю присвячено порадам М. Голинського молодим вокалістам, які бажають досягти артистичних висот у мистецтві володіння голосом. Видатний український співак феноменально виступав на європейських сценах, а також на північноамериканському континенті, куди приїхав 1938 року на гастролі й залишився назавжди. Своєрідне узагальнення виконавського досвіду з турботою про майбутні покоління міститься в майстерно викладених спогадах, що поєднують ознаки щоденника, автобіографії та мемуарів. Тут описано важливі події власного життя, перешкоди й труднощі, успіхи й творчі злети – свої та чужі, мистецьку атмосферу Львова й інших українських і закордонних міст, портрети людей, з якими довелося спілкуватися. Водночас співак виокремив важливі зауваги визначних педагогів-вокалістів, випробувані ним самим прийоми й методи, що стосувалися не лише професійних тонкощів, а й психологічного налаштування, душевного та фізичного здоров'я людини-митця. Підкреслено, що М. Голинський не займався педагогічною діяльністю, бо повністю зосередився на виконавстві. Та «опосередкований» педагогічний нахил надає книжці дидактичної ваги. Студії у славних професорів, яких М. Голинський дуже шанував, аналіз їхніх методів і власна артистична практика дали змогу виробити індивідуальні погляди на вокалістику. Мірилом вокального професіоналізму у визначного співака насамперед слугувала «школа», що була такою ж необхідною для початківця, як і його спеціально-голосові й загальноартистичні здібності. Проте М. Голинський переймався не тільки «доброю школою» (професійністю) у вокалістиці. Він, крім цього, прагнув передати в спадок стійкі національно-патріотичні принципи, завжди такі важливі для українців та особливо актуальні в наш військовий час.

Ключові слова: співак Михайло Голинський, вокальна школа, педагог, спогади, виконавська майстерність, професійність, патріотизм.

Maychyk Ostop. Outstanding tenor Mykhailo Holyynskiy: instructions for future professional vocalists

The article is devoted to M. Holyynskiy's advice to young vocalists who want to reach artistic heights in the art of mastering the voice. The outstanding Ukrainian singer performed phenomenally on European stages, as well as on the North American Continent, where he came in 1938 on tour and stayed forever. A kind of generalization of performance experience with a tour about future generations is contained in skilfully presented memories that combine the features of a diary, autobiography and memoir. Here are described important events of his own life, obstacles and difficulties, creative ups – own and others, artistic atmosphere of Lviv and other Ukrainian and foreign cities, portraits of people with whom he had opportunity to communicate are described here. In addition to that, the singer singled out important remarks of notable teachers-vocalists, techniques and methods tested by him, which related not only to professional subtleties, but also

to the psychological adjustment, mental and physical health of an artist. It is emphasized that M. Holynskiy did not engage in teaching activities, because he completely focused on performance. But the “mediated” pedagogical approach gives the book a didactic weight. Studying with famous professors whom the M. Holynskiy greatly respected, analysing their methods and his own artistic practice allowed him to develop individual views on vocals. The “school” served as measure of vocal professionalism for an distinguished singer, which was as necessary for a novice vocalist as his special vocal and general artistic abilities. However, M. Holynskiy was concerned not only with a good school (professionalism) in vocals. In addition, he sought to pass on stable nation-patriotic principle, which are always so important for Ukrainians and are especially actually in our wartime.

Key words: *singer Mykhailo Holynskiy, vocal school, teacher, memories, performance scill, professionalism, patriotism.*

Вступ. Україна здавна пишалася співочим мистецтвом – сольним і хоровим. Її голо- си вражали іноземних мандрівників, підкорювали світові сцени, приносили слухачам велику естетичну насолоду. Прикметно, що гроно першорядних національних артист- тів-вокалістів сформувалося раніше, ніж в інших виконавсько-професійних ділянках. Світову славу своїй батьківщині принесли знамениті уродженці Галичини Олександр Мишуга, Соломія Крушельницька, Модест Менцинський, Михайло Голинський, Іра Маланюк, які виступали й в оперному, і в камерно-концертному жанрах. Багатьом іно- земцям саме вони відкривали з найкращого боку невідому Україну, її багату культуру. Архівні документи, спогади, листи, пресові матеріали з українських чи зарубіжних ви- дань дають уявлення про особливості професійного зростання й багатогранність твор- чих профілів видатних артистів, стають підґрунтям наукових пошуків.

Матеріали та методи. Кілька монографій, що висвітлюють історію та еволю- цію здобутків української вокалістики, її регіональних шкіл і діаспорних осередків (В. Антонюк, Б. Гнидь, М. Жишкович, Г. Карась), почасти торкаються життя й твор- чості М. Голинського. Та, якщо мистецькі звершення С. Крушельницької, І. Маланюк, М. Менцинського, О. Мишуги досліджувалися в різних ракурсах – педагогічному, музично-психологічному, культурологічному – досить активно (М. Зубеляк, Л. Кия- новська, Л. Мишуга, С. Павлишин, збірки статей різних авторів), то М. Голинському присвячено не так багато окремих публікацій. Це переважно спогади О. Бандрівської, М. Сабат-Свірської, М. Сокіл, А. Рудницького й інших, рецензії В. Барвінського, С. Людкевича, статті О. Бобечко й М. Жишкович, інші матеріали (Д. Білавич, П. Мед- ведик). Подвижницька життєдіяльність співака, безперечно, заслуговує на глибше вивчення й усвідомлення її ролі в розвитку та професіоналізації національної вокаль- ної культури, чим і визначається актуальність статті. Її мета полягає у висвітленні професійних настанов М. Голинського для молодих вокалістів крізь призму спогадів про власний шлях до високих артистичних успіхів в оперному й камерно-вокальному мистецтві.

Методологія статті зумовлена специфікою тематики: використано персонологічний, історичний, системно-аналітичний методи, а також методи дескрипції, спостереження та індукції.

Результати. Видатний український співак М. Голинський (1890–1973) з величезним успіхом виступав у Галичині, Одесі, Києві, Харкові, на європейських сценах, а також на північноамериканському континенті, куди приїхав 1938 року на гастролі й залишився назавжди. Своєрідне узагальнення досвіду як послання до майбутніх поколінь міститься

в майстерно викладених документально-художніх спогадах артиста, над якими він працював останні шість років життя й у яких описано важливі події, творчі успіхи (свої та чужі), перешкоди та труднощі в здобуванні професійних вершин, мистецьку атмосферу Львова й інших міст, портрети артистів, літераторів, політиків, військових та інших людей, із якими довелося спілкуватися.

Досліджуючи теорію мемуарної літератури, філологи, зокрема, розкривають питання різножанровості й жанрової комбінаторики. Пропонуються визначення мемуарів (спогадів), щоденника, автобіографії, розкривається їхня специфіка, констатуються загальні спільні риси, здійснюються жанрові класифікації (О. Галич, Г. Костюк, І. Малішевська, Т. Черкашина й інші). Закономірно, що кожен зразок такої прози має власний авторський стиль письма та спосіб укладання пам'ятних уривків у логічну оповідь, керовану провідною ідеєю, акцентує на найважливіших для особистості моментах, що формували її світогляд. Це видно на прикладі спогадів М. Голинського, що суміщають риси щоденника («хронологічна послідовність авторських нотаток»), автобіографії («зосередження на особистості автора», його відчуттях і переживаннях), мемуарів (суб'єктивність, яка «дає змогу побачити концепцію певного історичного періоду в подіях і людях очима письменника» – у цьому випадку автора-артиста – О. М.)¹.

Особливістю мемуарного стилю М. Голинського є його професійне спрямування, виокремлення важливих зауваг визначних педагогів-співаків, випробуваних ним самим прийомів і методів, що стосувалися не лише спеціалізованих тонкощів, а й душевного та фізичного здоров'я вокаліста. Як зауважила Ніна Бічуя, «деякі сторінки зі «Спогадів» видаються іноді текстами, підготованими для проведення майстеркласів з молодими митцями»². Хоча М. Голинський не займався педагогічною діяльністю, бо повністю зосередився на виконавстві, його єдиний, можна сказати «оказіональний» учень досягнув вагомих результатів (сольні виступи й відкриття власної школи), тому вірогідно припустити успішну викладацьку працю співака, якби він поставив перед собою таку мету. «Опосередкований» педагогічний нахил надає книжці дидактичної ваги.

Великий вплив на ранню молодість артиста мала неграмотна, але надзвичайна, за його словами, людина – незабутня няня Юстина, з великим уродженням талантом до співу й переказування байок. Голинський згадував про неї з великою повагою і подивом, адже вона збудила в ньому велику фантазію³. Це показує, що співак шанував носіїв «народного професіоналізму» й умів бути вдячним. Із юних років «від природи» М. Голинський «мав сильний і приємний голос», уже в народній школі «був першим солістом»⁴, так само й у наступних навчальних закладах – коломийській, станіславській і львівській гімназіях, де виступав, зокрема, на Шевченківських концертах⁵ та інших національних урочистостях. Із хором вихованців Львівської духовної академії об'їздив усю східну Галичину. У хорах «Боян» і «Бандурист» солював як бас-баритон.

¹ Х.В. Баган. Автобіографія, мемуари, щоденник: типологічні відмінності. Науковий блог / Національний університет «Острозька академія». <https://naub.ua.edu.ua>.

² Н. Бічуя. Від редактора. Голинський М. Спогади / упор. Г. Тихобаєва, І. Криворучка, Д. Білавич. Львів : Априорі, 2006. С. 11.

³ М. Голинський. Спогади / упор. Г. Тихобаєва, І. Криворучка, Д. Білавич. Львів : Априорі, 2006. С. 41.

⁴ Ibidem. С. 42.

⁵ П. Медведик. Михайло Голинський. *Музична енциклопедія* / голова ред. колегії Г.А. Скрипник. Київ : ІМФЕ ім. М.Т. Рильського, 2006. Т. 1. С. 486.

Приятелював з отцем Осадцею із села Вікно та його родиною, співав у церковному хорі цього села. Був релігійним, звертався по допомогу у відповідальні й важкі моменти до Бога.

Уже в коломийській гімназії спів і гімнастика стали для нього «найприємнішими і найкращими «предметами», з чого як учень був навіть гордий, а вже на схилі літ зауважив про повне моральне задоволення у зв'язку з цим і додав: «Сумніваюся, був би я священиком, адвокатом чи кимось іншим, а не оперним співаком, чи пізнав би стільки світлих радощів у житті»⁶. Тож це був вдалий вибір професії, яким майбутній артист завдячував професорові Чеславу Зарембі: той випадково почув його голос і спрямував у музичне русло (бо ж спочатку майбутній співак студіював право й мав намір продовжувати юридичну освіту), навчив азів вокалістики. Упродовж кар'єри Голинського Заремба залишався його другом, справедливим критиком, мудрим дорадником, зокрема, в особистому житті (у справі одруження з піаністкою Галиною Красноперою), а то й неодноразовим імпресаріо.

Регулярні заняття М. Голинського вокалом у Ч. Заремби розпочалися в 7 і 8 класах львівської гімназії. Юнак спершу навчався як бас-баритон, та професор діагностував його голос як «героїчний драматичний тенор» і запропонував підготуватися до концерту в консерваторії поряд з іншими його учнями. За місяць Голинський уже виступав на «пописі» школи Заремби, три рази виконуючи на бажання публіки арію Каніо з «Паяців» Леонкавалло, за що отримав схвальні відгуки в пресі, зокрема, від суворого, але справедливого критика професора Станіслава Невядомського⁷. Відтоді твердо постановив стати оперним співаком. Однак військова служба й участь у Першій світовій війні в складі австрійської та Галицької армій спричинили вимушену перерву в навчанні на кілька років. Перебування у війську наклало певний відбиток на характер співака: він став більше дисциплінованим та обов'язковим. Після варшавського року студій у Ч. Заремби за скеруванням професора й чітко продуманим планом облаштування на новому місці поїхав учитися до Мілану.

Рядки спогадів, присвячені особливостям італійського навчання співу, вирізняються точністю спостережень і резонансними висновками, а саме «легкість криття тонів», зумовлена великою кількістю в італійській мові слів із закінченнями на голосних⁸. Інша особливість, на яку автор спогадів радив звернути увагу молодим співакам, полягає в тому, що педагог співу має навчати «свій голос», тобто «тенор учить тенора, бас – баса, сопран – сопрано, що дуже улегшує поступ у науці»⁹. Ще одним істотним спостереженням є надання новому учневі права вибору педагога після прослуханого виконання цим педагогом арії чи пісні для того, щоб учень зорієнтувався, яку методику має цей професор і чи вона пасує учневі. Таким чином Голинський вибрав собі за викладача Едоардо Гарбіна, який зробив вдалу артистичну кар'єру й згодом відкрив власну школу співу разом із дружиною-співачкою.

Незабаром професор отримав усі підстави бути дуже задоволеним українським учнем. Гарбін вирізнявся вимогливістю, добивався повного послуху в дотриманні своїх правил. Пильнував, щоби учні не курили й не пили, вели себе порядно, надавали перевагу аскетичному життю. Власне тоді Голинський, який постійно займався гімнастикою,

⁶ М. Голинський. Спогади ... С. 39.

⁷ Ibidem. С. 49.

⁸ Ibidem. С. 113.

⁹ Ibidem.

почав щоденно робити дихальні вправи (за метою йога Рама Чарака). Рекомендував їх молодим співакам, детально описав у спогадах. Людина, яка постійно робить вправи, на переконання М. Голинського, «відчуває приплив свіжої енергії, ... душевний спокій і задоволення і панує над своїми нервами»¹⁰, що надзвичайно важливо для сценічних виступів. Усе це співак доповнив ще й вегетаріанством, до якого також агітував свого «дорогого читача»¹¹.

У спогадах розглядаються «вузькоспеціалізовані» методи Е. Гарбіна. Професор вимагав, щоби учень не форсував, не «вдаряв» високих тонів, а брав їх легко. Спосіб співу «маска» означав широко відкривати уста при високих тонах, підносячи догори верхню губу, як при позіханні або при усміхові. Тому учні Гарбіна при співі головних вправ мусили весь час дивитися в дзеркало для самоконтролю. Він звертав пильну увагу, щоби учень не «мимрив», а виразно вимовляв кожне слово, бо вважав, що спів – це «говорення» мелодією. Кожен добрий співак знає про це, а головне італійські, які мають «знамениту дикцію-вимову». Радив на сцені не дивитися на публіку, лише понад головами слухачів, адже деякі з них можуть відволікати увагу артиста. Загалом «спів-сцена-естрада вимагають здорових, опанованих і загартованих співаків»¹². Неабияку користь у навчанні приносить регулярне слухання дійсно доброго сценічного співу.

Коли вокаліст застуджується, то не повинен співати, бо може дуже пошкодити голосові. Одного разу Голинський застудився, і професор Гарбін направив його до відомого лікаря, який був знавцем-експертом з ларингології, практиком і теоретиком, автором кількох книжок. Він сказав пацієнтові, що горло співака має бути більше загартоване, ніж горло звичайної людини. «Треба горло і груди гартувати, натиратися зимною водою, а не перегрівати теплими шаликами»¹³. Після того М. Голинський щоденно робив ці натирання, а взимку навіть використовував сніг.

Студії у славних професорів, аналіз їхніх методів і власна творча практика дали змогу М. Голинському самому виробити індивідуальні погляди на вокалістику. Зокрема, він писав, що «голос – це неоцінений дар природи, який легко втратити»¹⁴. Високо цінував «школу» як планомірне плекання голосу й сценічної майстерності під керівництвом визначних педагогів, доказом чого є кілька прикладів зі спогадів. Станіслав Грушинський, тенор із Варшави, який приїхав виступити в Мілані, підписав контракт на кілька вистав. Та цей співак не мав солідної школи, вчився з платівок. Якщо у Варшаві він мав тисячі прихильників, то міланська публіка, строга й критична, не пробачила йому першої пониженої ноти¹⁵. Контракт був зірваний.

Ще одним прикладом для майбутніх співаків може стати баритон Циганік зі Львова, який мав гарний голос, знаменито грав, ставив вистави як режисер, але співав погано: «дуже мало вчився, покладаючись на свою музикальність і свої акторські здібності»¹⁶. Це призвело до невдалих виступів, і він покинув оперу. Тому М. Голинський акцентував:

¹⁰ Ibidem. С. 118.

¹¹ Ibidem. С. 117.

¹² Ibidem. С. 120–121.

¹³ Ibidem. С. 122.

¹⁴ Голинський М. Спогади / переднє слово та впорядкув. С. Козака. Київ : Молодь, 1993. С. 104.

¹⁵ Голинський М. Спогади / упор. Г. Тихобаєва, І. Криворучка, Д. Білавич.... С. 135–136.

¹⁶ Голинський М. Спогади / переднє слово та впорядкув. С. Козака... С. 106.

«Я щиро раджу кожному молодому співакові, який мріє стати професійним оперним артистом, звертати увагу на вибір доброго професора-співака, який сам зробив добру кар'єру, мав великий досвід на великих сценах»¹⁷. Окрім того, важливо, попри науку співу, плекати красу голосу і здоров'я всього людського організму, у тому числі зберігати зуби, які при співі мають вагоме значення¹⁸. Спеціально зазначив про прикрі несподіванки, які можуть трапитися кожному артистові на сцені, і про те, «як їх холодно повинен співак сприймати»¹⁹. Сам М. Голинський у таких випадках не раз виявляв виняткову винахідливість, у буквальному розумінні рятував оперні вистави, як, наприклад, «Кармен» Ж. Бізе в Торуні²⁰. А винахідливість – це один із показників високої фаховості.

Мірилом вокального професіоналізму у видатного співака насамперед слугувала «школа», що була такою ж необхідною для вокаліста-початківця, як і його спеціально-голосові й загальноартистичні здібності. Значення «школи» виразно підкреслив С. Людкевич, коли в рецензії на концерт відзначив творче зростання Голинського після двох років студій у Мілані, як «на ціле небо вище» від попередніх його виступів у Львові²¹. Антін Рудницький назвав співака «унікатом» і власником «золотого голосу»²².

Митцеві довелося випробувати себе в педагогіці, працюючи в поморських оперних театрах у 1925–1926 роках. Акомпаніатор Кульчик, який був також добрим органістом, звернувся до нього з проханням навчити співати. Голинський погодився, але з умовою виконання всіх його вказівок: робити гімнастику, перестати переїдати, не курити, не пити алкоголю тощо. За півроку занять були помітні добрі результати. Якось перед концертом у Торуні М. Голинський зі здивування прочитав на великій афіші: «Концерт Францішека Кульчика, учня містера Голінського». Побувавши на концерті, був приємно вражений. Колишній учень добре виконав програму, копіюючи вчителя. Голос його змужнів, він не мав «тремоло», гарно дихав і правильно артикулював. Згодом Голинський довідався, що Кульчик відкрив школу співу²³.

У спогадах автор торкнувся й сфери професійної етики. Довголітні спостереження під час його перебування в різних музично-сценічних колективах переконали, що «справді великі співаки дуже скромні, в ставленні до других співаків дуже прихильні і співчутливі. Зате звичайні, пересічні, є найлютішими критиками інших співаків, нічого доброго в них не знаходять, лише саме зло, ніколи товаришеві не аплодують, а як вже мусять аплодувати, то так, лише для ока, щоб їх оплесків не було чути!.. Таких зарозумільців не люблять ні товариші, ні хористи, ні оркестри і навіть директор, режисер чи диригент, бо часто такого “маестро” треба вчити доброго тону і людяності»²⁴.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Ibidem. С. 107.

¹⁹ Голинський М. Спогади / упор. Г. Тихобаєва, І. Криворучка, Д. Білавич... С. 239.

²⁰ Ibidem.

²¹ Людкевич С. Фортепіанний вечір п. В. Божейко. Концерт п. М. Голинського. Дослідження, статті, рецензії, виступи : у 2 т. / упор., ред., прим. і бібліографія З. Штундер. Львів : Дивосвіт, 2000. Т. 2. С. 489.

²² Рудницький А. Золотий голос (пам'яті Михайла Голинського) / Про музику і музик. Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто, 1980. Бібл-ка українознавства. Ч. 39. С. 177–180.

²³ Голинський М. Спогади / упор. Г. Тихобаєва, І. Криворучка, Д. Білавич... С. 230.

²⁴ М. Голинський. Спогади / переднє слово та впорядкув. С. Козака... С. 120.

Ідеальним типом «великого співака» вважав видатного баса-баритона, соліста «Ла Скала» в Мілані й «Метрополітен-Опера» в Нью-Йорку Адама Дідура, мама якого була українкою. У його особі гармонійно поєднувалися зовнішня краса, найвища вокально-сценічна вправність і доброзичливий характер. На зустрічі з ним М. Голинський захоплено розповідав про власну працю в Одесі, Харкові й Києві, що припала на роки «українізації», про службу в Галицькій армії. Дуже теплими словами намалював своє «свідоме і патріотичне» село Вербівці, признався в незмінній любові до нього й до всього українського народу. А також розповів, як доводилося не раз боронити перед непоінформованими або вороже налаштованими до України чужинцями свій народ²⁵. Так Голинський намагався розбудити українські гени Дідура. І це вдалося, бо Дідур так само поділився приємними спогадами про своє рідне село в Станіславівському повіті, до якого щорічно приїздив, де б не працював, і повертався морально збагаченим.

Очевидно, що, читаючи спогади М. Голинського, молодий читач неодмінно почерпне й із професійних порад, і з його «школи патріотизму». Співака турбувала не тільки професійність своїх сучасників і майбутніх артистів, для яких писав. Він прагнув передати в спадок також стійкі національно-патріотичні засади, завжди такі важливі для українців, особливо актуалізовані в наш воєнний час. Це помітно вже з перших сторінок книжки, які пронизані патріотичним духом, постійним підкресленням свого українства, а також великим сентиментом до малої батьківщини – села Вербівці. Колишня галичанка, яка була замолоду слухачкою виступів співака-патріота, написала про гостину «об'їздового театру», що вважалася «великою подією і прискіпувала пульс життя кожного міста і цілої околиці. Але піти до Львівської опери і послухати Голинського – це була розвага іншої категорії і в сяєві особливої авреолі. Кожному хотілося хоч раз перебути вечір у тому блиску, зазнати всі гами музичних зворушень і припинити щасливо у солодких пасажах національної гордості»²⁶.

Патріотична принциповість була головною рисою професійно-публічної діяльності М. Голинського, що проявлялася повсюдно. Підписавши контракт із трьома поморськими театрами в обставинах загострення українсько-польського протистояння, він постановив: «...скрізь, де б не жив, буду українцем, не рахуючись із тим, що це мені може пошкодити»²⁷. Яскравий приклад такої настанови – нечувана доти умова до адміністрації великого театру в Москві співати партію Радамеса з «Аїди» лише українською мовою. Іноді ці принципи межували з небезпекою. Так, перед виїздом до Мілана, відвідуючи маму у Вербівцях, співак знайшов не зовсім моральний, але з патріотичних міркувань схвалений священником спосіб допомогти односельчанам, які нарікали на війта-терориста й не хотіли брати участі у виборах. Це був анонімний лист із погрозою. Унаслідок Голинського заарештували за цей вчинок, і лише завдяки впливовим знайомим його швидко звільнили²⁸. Навіть за океаном Голинський не втомлювався провадити українську пропаганду серед української діаспори, де траплялися галицькі москвофіли²⁹. У во-

²⁵ М. Голинський. Спогади / упор. Г. Тихобаєва, І. Криворучка, Д. Білавич... С. 168.

²⁶ Козак С. Героїчний тенор М. Голинський. *Голинський М. Спогади* / переднє слово та впорядкув. С. Козака. Київ : Молодь, 1993. С. 23.

²⁷ Голинський М. Спогади / упор. Г. Тихобаєва, І. Криворучка, Д. Білавич. Львів : Априорі, 2006. С. 171.

²⁸ Ibidem. С. 105–106.

²⁹ Ibidem. С. 125.

кально-інструментальному дуєті з дружиною Г. Красноперою пропагував українську музику за океаном³⁰.

Загалом його патріотизм можна окреслити як жертвний, адже, серед іншого, співак немало приклався й до доброчинності, зокрема віддав свої заощадження на будову Народного дому в рідному селі³¹. Усіляко сприяв постановці опери Анатолія Вахнянина «Купало» в Харкові. Клопотався перед урядом радянської України про субсидії для західноукраїнських письменників – Ольги Кобилянської, Василя Стефаника. Саме від М. Голинського, «першого виконавця пісні «Ой нагнувся дуб високий», як писав Василь Витвицький, довгий ряд визначних співаків почав запроваджувати до свого концертного репертуару стрілецькі пісні³².

Артист неодноразово наголошував на своїй схильності до гумору й веселого товариства: «Пам'ятаючи, що «сміх – це здоров'я», я все старався і стараюся бути погідним і веселим»³³. Разом із тим умів «виплакатися» наодинці, коли через певні неприємності, прикросі чи сумні події відчував таку потребу, і йому відразу ставало легше («зі сльозами неначе спливає душевний біль»). Назва короткого підрозділу, де про це йдеться – «Мій нефаховий погляд на плаксіїв» – є вельми прикметною. Жартівливий тон тут поєднується із самоусвідомленням ризиків подібних рекомендацій співака-професіонала – загартованого, спортивного, легкозапального, терплячого до фізичного болю й водночас того, хто не вважав себе фахівцем у психотерапії³⁴. Його думка про свою нефаховість у цьому питанні слухна, бо, згідно з однією з теорій, «уявлення про «цілющі властивості сліз» оманливе: плач тільки підкріплює психічне переживання, а це, своєю чергою, подовжує страждання»³⁵. Тому варто припустити резонанс цього «засобу» лише для таких сильних і впевнених у собі натур, як Голинський, який, за його власним визнанням, водночас «був чутливий як до горя, так і до краси»³⁶. Зокрема, на концерті славнозвісної української піаністки Любки Колесси в Мілані, сидячи побіч професора Гарбіна, співак тихо й щиро заплакав після чудового виконання нею твору Нестора Нижанківського. Професор запитав про причину й почув у відповідь слова: «Я... здається, єдиний на цьому концерті розумію і відчуваю цю музику, і то тим більше, що її чую перший раз тут, на чужині, і тому я не можу її спокійно слухати»³⁷. Гарбін виявив емпатію – присунувся ближче до нього і щиро потиснув йому руку. Цей епізод виявив споріднення душ учителя й учня.

Висновки. Загалом «Спогади» М. Голинського мають пізнавально-повчальний характер, а разом із тим спеціально-фахові настанови автора становлять практичну

³⁰ Білавич Д. Внесок родини Голинських в утвердження української музичної культури в Канаді. *Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті. Українська діаспора у світовій цивілізації* : матеріали Другої міжнар. наук.-практ. конф. (28 червня 2009 р., м. Львів). Львів : Міжнар. ін-т освіти, культури та зв'язків із діаспорою Національного ун-ту «Львівська політехніка», 2009. С. 115–117.

³¹ Голинський М. Спогади / упор. Г. Тихобаєва, І. Криворучка, Д. Білавич... С. 40.

³² Витвицький В. Стрілецька пісня. *За океаном* : збірник статей / ред-упор. Ю. Ясіновський. Львів, 1996. С. 31.

³³ Голинський М. Спогади / упор. Г. Тихобаєва, І. Криворучка, Д. Білавич... С. 42.

³⁴ Ibidem. С. 63.

³⁵ Гоулман Д. Емоційний інтелект / пер. з англ. С.-Л. Гумецької. Харків : Віват, 2018. С. 142.

³⁶ Голинський М. Спогади / переднє слово та впорядкув. С. Козака... С. 150.

³⁷ Ibidem. С. 97.

цінність для тих, хто навчається вокалу та планує пов'язати з ним свою професійну долю. Книжка поглиблює знання читача про міжвоєнний мистецький простір Галичини й Наддніпрянщини, музичну культуру діаспори, знайомить із елементами чужоземних методик співу, розкриває деякі аспекти українсько-польських та українсько-італійських вокально-мистецьких контактів. Висловлюючи власну точку зору на вчинки, поведінку, вдачу, виховання та вишкіл тих, кого зустрічав на життєвій ниві, М. Голинський проявляв об'єктивний підхід, а разом із тим відкрито й доброзичливо вказував на недоліки чи на помилки. Найбільше цінував у людях інтелігентність, освіченість, толерантність, усі ці якості були притаманні йому самому. Virізнявся також високою моральністю, великою працездатністю. Знав п'ять мов, мав хобі – вирощування троянд, у цій справі називав себе «знавцем». У житті керувався логікою серця, володів розвиненим «емоційним інтелектом», свідченням чого, власне, і є його «Спогади», наповнені емоційною врівноваженістю і співчутливою мудрістю.

Література

1. Баган Х.В. Автобіографія, мемуари, щоденник: типологічні відмінності. Науковий блог / Національний університет «Острозька академія». <https://naub.ua.edu.ua>.
2. Білавич Д. Внесок родини Голинських в утвердження української музичної культури в Канаді. *Діаспора як чинник утвердження держави України у міжнародній спільноті. Українська діаспора у світовій цивілізації* : матеріали Другої міжнар. наук.-практ. конф. (28 червня 2009 р., Львів). Львів : Міжнар. ін-т освіти, культури та зв'язків із діаспорою Національного ун-ту «Львівська політехніка», 2009. С. 115–117.
3. Бічуя Н. Від редактора. *М. Голинський. Спогади* / упор. Г. Тихобаєва, І. Криворучка, Д. Білавич. Львів : Апріорі, 2006. С. 9–11.
4. Витвицький В. Стрілецька пісня. За океаном : збірник статей / ред.-упор. Ю. Ясіновський. Львів, 1996. С. 24–31.
5. Голинський М. Спогади / переднє слово та впорядкув. С. Козака. Київ : Молодь, 1993. 368 с.
6. Голинський М. Спогади / упор. Г. Тихобаєва, І. Криворучка, Д. Білавич. Львів : Апріорі, 2006. 616 с.
7. Гоулман Д. Емоційний інтелект / пер. з англ. С.-Л. Гумецької. Харків : Віват, 2018. 512 с.
8. Козак С. Героїчний тенор М. Голинський. *М. Голинський. Спогади* / переднє слово та впорядкув. С. Козака. Київ : Молодь, 1993. С. 3–29.
9. Людкевич С. Фортепіанний вечір п. В. Божейко. Концерт п. М. Голинського. *Дослідження, статті, рецензії, виступи : у 2 т. / упор., ред., прим. і бібліографія З. Штундер*. Львів : Диво-світ, 2000. Т. 2. С. 489–490.
10. Медведик П. Михайло Голинський. *Музична енциклопедія* / голова ред. колегії Г.А. Скрипник. Київ : ІМФЕ ім. М.Т. Рильського, 2006. Т. 1. С. 486–487.
11. Рудницький А. Золотий голос (пам'яті Михайла Голинського) / Про музику і музик. Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто, 1980. Бібл-ка українознавства. Ч. 39. С. 177–180.

